

Una altra lectura de les dades de les avaluacions externes

Bartomeu Cañellas

Heracli Portas

RESUM

L'article és un envit al professorat, als investigadors, a l'Administració educativa i a tots els que intervenen en l'educació a analitzar les dades abundants que ha generat la publicació de tots i cada un dels informes o estudis posteriors a les avaluacions externes efectuades en l'àmbit autonòmic, estatal i internacional sobre competències bàsiques, fonamentalment, i les correlacions que s'observen entre els resultats i totes les variables de context analitzades.

Nivell d'estudis de pares i mares, esperança de vida escolar, ràtios d'alumnes per professor i per grup, despesa per alumne, alumnat que ha repetit i expectatives acadèmiques de l'alumnat són els indicadors i les variables que s'han analitzat, i dels quals s'ha observat la correlació amb els resultats de les proves aplicades. De les anàlisis i les observacions efectuades, es desprenen algunes possibles intervencions adreçades a tots els agents educatius i socials que intervenen en un fet tan complex com és l'educació.

RESUMEN

El artículo es una invitación al profesorado, a los investigadores, a la Administración educativa y a todos los que intervienen en la educación a analizar los abundantes datos que ha generado la publicación de todos y cada uno de los informes o estudios posteriores a las evaluaciones externas efectuadas en el ámbito autonómico, estatal e internacional sobre competencias básicas, fundamentalmente, y las correlaciones que se observan entre los resultados y todas las variables de contexto analizadas.

Nivel de estudios de padres y madres, esperanza de vida escolar, ratios de alumnos por profesor y por grupo, gasto por alumno, alumnado que ha repetido y expectativas académicas del alumnado son los indicadores y variables que se han analizado, y de los que se ha observado la correlación con los resultados de las pruebas aplicadas. De los análisis y de las observaciones efectuados, se desprenden algunas posibles intervenciones dirigidas a todos los agentes educativos y sociales que intervienen en un hecho tan complejo como es la educación.

Per a què més dades? Per a què més informes? Per a què més sistemes d'indicadors educatius o indicadors del sistema educatiu? No n'hi ha prou amb els que hi ha per poder fer un diagnòstic, per poder establir els punts forts i els punts febles del sistema educatiu de les Illes Balears i per començar a bastir un pla estratègic de millora que tingui com a base d'una vegada per totes un pacte social per l'educació? No són suficients aquestes dades recollides i publicades i les dels múltiples documents que s'elaboren en aquests moments o que ja s'han elaborat i presentat: Llibre Blanc de la UIB, Llibre verd de la Plataforma Crida, Document de l'Assemblea de Docents, Document del Cercle per a l'Educació, Document de Pacte de Menorca Edu21, Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears 2010, 2011 i 2012 de l'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE), Sistema d'Indicadors d'Educació de l'Institut Nacional d'Avaluació Educativa (INEE), Sistema d'Indicadors de l'IRIE (Institut de Recerca i Innovació Educativa)...? És evident que sí.

Una vegada que, per primer cop, sembla que els agents implicats en l'educació estan d'acord en què s'ha de posar remei a la situació del sistema educatiu de les Illes Balears i que això s'ha de fer a partir d'un

consens social i polític el més ampli possible; que es reconeix que aquesta tasca no la durà mai endavant amb l'èxit necessari ni un govern tot sol, ni una associació ni una plataforma, sinó la societat en conjunt, perquè són molts els aspectes susceptibles de millora que s'han de considerar i canviar, és més necessari que mai posar fil a l'agulla reforçant tot allò que sembla que ja funciona per potenciar-ho.

Aquest article pretén aportar una lectura en positiu d'allò que ja se sap, però que tothom sembla oblidar en l'escalfor de la discussió i veure què diuen algunes de les dades que ja hi ha i que sovint s'arraconen i se substitueixen per tòpics buits de contingut i irrelevants, quan ja es coneixen prou. Dades, variables i indicadors, que es correlacionen amb força amb bons resultats, dades que marquen un camí que, agradi més o menys, s'haurà de recórrer pas a pas amb el consens dels agents implicats en el món educatiu, que en són molts.

Les dades a les quals es fa referència es troben en tota una sèrie de documents, informes generalment, que han generat totes i cada una de les avaluacions externes a què s'ha sotmès el sistema educatiu balear, tant en l'àmbit autonòmic (avaluacions censals i mostrals de diagnòstic de competències bàsiques), com estatal (avaluacions generals de diagnòstic) o internacional (PISA, PIRLS-TIMSS, EECL, etc.), així com el recull d'indicadors de resultats, de contextos, de recursos, d'escolarització i de processos educatius del sistema educatiu estatal i de les Illes Balears (SEIE de l'INEE i ISEIB de l'IAQSE), sense perdre mai l'horitzó que ens afiten els indicadors europeus de referència 2020.

En aquests informes i documents hi ha prou informació per establir un diagnòstic i veure allò que funciona i allò que no. El que ha passat és que, fins ara, llevat de qualche honrosa excepció, se n'ha fet una lectura incompleta, a la recerca de posicionaments negatius respecte del sistema educatiu balear, per poder utilitzar-los com a eina en la batalla política, tot i l'alternança en el Govern dels distints partits. Aquesta lectura restrictiva ha fixat l'interès únicament en els escalafons i els rànquings i no ha volgut anar més enllà del titular d'un dia. El desastre en els resultats és l'únic que sembla que interessa, resultats que, a més, sembla que el Govern de torn ha de canviar a corre-cuita, amb mesures que parteixen més de rampells ideològics que no d'anàlisis rigoroses de les dades aportades per cada una de les avaluacions externes que, en la major part dels casos, ha aplicat la mateixa Administració educativa que llavors n'ignora les anàlisis, les conclusions i les recomanacions pertinents fetes en els informes tècnics.

És innegable que el sistema educatiu de les Illes Balears no sobresurt pels resultats en assoliment de competències bàsiques. Però, és aquesta dada l'única que interessa? Per a què els tècnics elaboren aquests informes durant gairebé un any o més, si només interessen les dades de resultats i els rànquings? Per a què tenen quasi dos centenars de pàgines plenes de dades, de gràfics i d'anàlisis? La raó és tan evident com senzilla: el que importa als equips que han dissenyat i aplicat les avaluacions no és tan sols on s'ha arribat, sinó esbrinar per què. Té més importància veure què assenyalen els indicadors, les variables i quines relacions s'estableixen, perquè qualcú comenci a posar-hi remei, reforçant tot allò de bo que té el sistema i la societat en què està immers, els punts forts, i intentant posar remei a tot allò que sembla evident que no funciona, ni en el sistema educatiu ni en el context on es produeix, els punts febles.

Per això, en les avaluacions autonòmiques, estatals i internacionals són tan importants els qüestionaris de context que contesten famílies, alumnat, professorat i direccions dels centres, així com les dades que ens ofereixen els diversos indicadors: de despesa, d'escolarització, de processos... Sense aquesta

informació, les dades de resultats queden en l'aire, descontextualitzades i no diuen res. Són opaques, mentre que el que interessa és la claredat, si hi ha intenció manifesta i clara de millorar tot el que es pugui un sistema educatiu.

Es fa necessària, per tant, una nova lectura d'aquesta informació que vagi més enllà d'uns resultats que ja sabem i que ajudi a trobar eines i instruments en tots els àmbits que se sap que hi són i que funcionen i que podrien funcionar millor si es treballés en extensió i aprofundiment.

El que es presenta a continuació, a tall d'exemple, és un grapat d'indicadors, de variables de context i de correlacions que mostren alguns dels aspectes que, si es modifiquessin, podrien contribuir a la millora del sistema educatiu. L'aplicació de possibles mesures, canvis i reformes afecta des del professorat als centres, l'Administració educativa, el Govern, els sindicats del món educatiu, l'empresariat, les associacions de directors, de pares i mares, d'alumnes... Se suposa, per tant, que si cada un dels col·lectius que hi estan implicats treballés en els aspectes que aquí es presenten, qualche millora s'aconseguiria. Com i què s'aconseguiria és el que han de pensar els agents implicats en l'educació a les Illes Balears. Aquí només s'apunten algunes línies d'actuació.

LES DADES DEL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS

Es fa referència a les publicacions següents:

4t d'educació primària

- **Avaluacions de diagnòstic censals i mostrals autonòmiques (IAQSE):**
 - Informe Executiu de l'IAQSE 2008-2009
 - Informe Executiu de l'IAQSE 2010-2011
 - Informe Executiu de l'IAQSE 2012-2013
- **Avaluació general de diagnòstic estatal (INEE del MECD/IAQSE):**
 - Informe 2008-2009

2n d'educació secundària obligatòria

- **Avaluacions de diagnòstic censals i mostrals autonòmiques (IAQSE):**
 - Informe Executiu de l'IAQSE 2008-2009
 - Informe Executiu de l'IAQSE 2009-2010
 - Informe Executiu de l'IAQSE 2011-2012
- **Avaluació general de diagnòstic estatal (INEE del MECD/IAQSE)**
 - Informe 2009-2010

4t d'educació secundària obligatòria

- **Avaluació mostral autonòmica (IAQSE)**
 - Informe Executiu de l'IAQSE 2011-2012

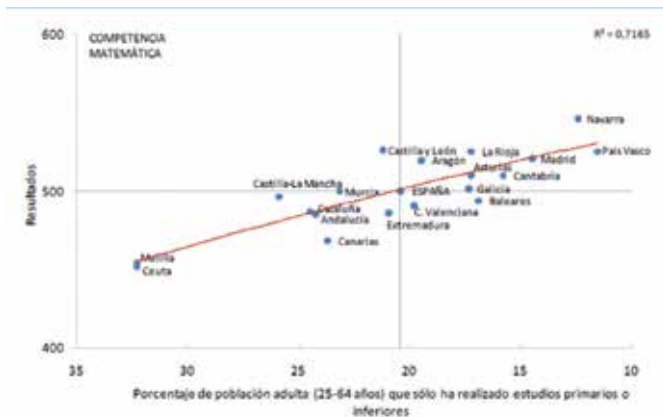
- **Alumnat de 15 anys de PISA (OCDE) ampliació de la mostra de les Illes Balears**
 - Informe Espanyol 2009 (INEE)
 - Informe Espanyol 2012 (INEE)
- **Indicadors autonòmics**
 - Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears 2010 (IAQSE)
 - Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears 2011 (IAQSE)
 - Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears 2012 (IAQSE)
- **Indicadors estatals amb dades de totes les comunitats autònomes**
 - Sistema d'Indicadors de l'Educació 2014 i anys anteriors, llevat de 2013 que no es va publicar, de l'INEE (MECD)

Les dades recollides en els informes executius de les avaluacions de diagnòstic elaborats per l'IAQSE aprofundeixen en els resultats de les Illes Balears i en la relació amb el context en què es donen. La resta de publicacions permeten sobretot la comparació de les dades de les Illes Balears amb les de la resta de comunitats autònomes (avaluacions generals de diagnòstic), amb les de la major part d'estats europeus i les de l'OCDE (avaluacions internacionals com PISA o PIRLS-TIMSS).

VARIABLES DE CONTEXT I INDICADORS FACILITADORS DE BONS RESULTATS¹

I. Característiques sociodemogràfiques i resultats, estudis de pares i mares

GRÀFIC I. RELACIÓ ENTRE RESULTATS I NIVELL D'ESTUDIS DE LA POBLACIÓ ADULTA (25-64 ANYS)

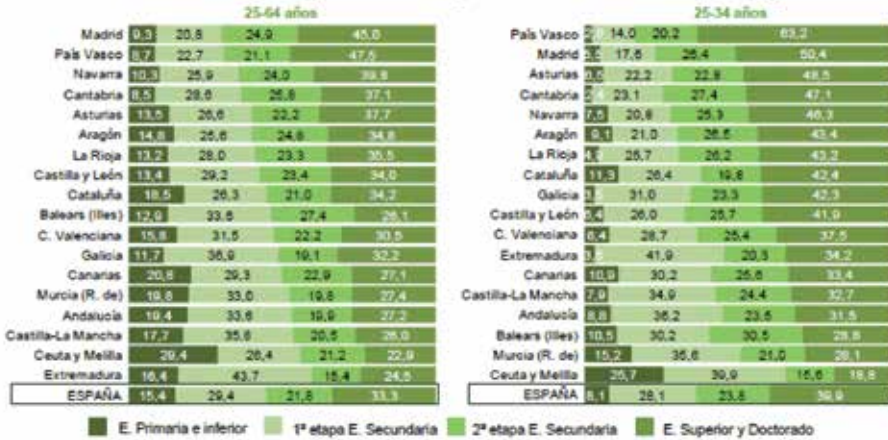
Font: de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO 2009-2010 (INEE/MECD)² (gràfic 1)³

¹ S'ha deixat la numeració que tenen els gràfics als documents originals per facilitar-ne la localització i la consulta.

² Els gràfics són de l'Informe de la Evaluación General de Diagnóstico 2º de ESO 2009-2010, perquè és la darrera avaluació que es va fer a l'Estat i, per tant, la darrera que permet efectuar comparacions entre comunitats autònomes, ja que a l'Informe PISA no amplien la mostra de totes les comunitats autònomes.

³ Tots els gràfics de l'Informe de la Evaluación General de Diagnóstico 2º de ESO 2009-2010 fan referència, a manera d'exemple, a la competència matemàtica, però la relació és gairebé igual en totes les competències avaluades.

GRÀFIC 2. NIVELL D'ESTUDIS DE LA POBLACIÓ ADULTA PER COMUNITAT AUTÒNOMA. PERCENTATGES 2013

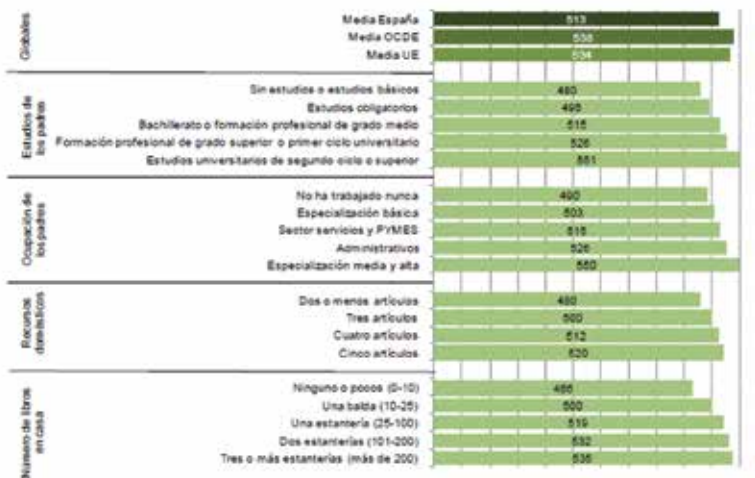

Font: del Sistema Estatal d'Indicadors de l'Educació 2014 (INEE/MECD)

Als dos gràfics anteriors s'observa que les comunitats autònomes amb resultats més alts són aquelles que tenen un percentatge més baix de població adulta que just té estudis primaris o inferiors: País Basc, Navarra, Madrid o Cantàbria.

Aquesta relació la confirmen també altres estudis i avaluacions, tant estatals com internacionals. A continuació, es mostren les obtingudes a l'estudi PIRLS (2011) de l'OCDE.

GRÀFIC 3. PUNTUACIONS EN COMPRESIÓ LECTORA SEGONS CARACTERÍSTIQUES SOCIODEMOGRÀFIQUES

Font: de l'Estudi Internacional de Progrés en Comprensió Lectora

Amb referència als estudis dels pares, s'observa, en el gràfic anterior, que a mesura que el nivell educatiu d'aquests augmenta, també ho fan les puntuacions obtingudes, amb una diferència de 83 punts entre els estudiants amb pares sense estudis o amb estudis bàsics i els que tenen estudis universitaris de segon cicle o superior. També es donen diferències notables segons l'ocupació dels pares: 69 punts de diferència entre els dos extrems, especialització mitjana i alta i no ha treballat mai.

Respecte del nombre de recursos domèstics (ordinador, escriptori o taula d'ús personal, llibres propis, habitació pròpia, connexió a Internet i reproductor de CD o DVD) el fet de tenir-ne més o menys condiona de manera considerable els resultats: fins a 58 punts. Finalment, el nombre de llibres a casa produeix diferències que arriben als 73 punts (els que tenen de 0 a 10 llibres i els que en tenen més de 200).

La mateixa correlació es donà a les Avaluacions Generals de Diagnòstic de 2n d'ESO 2009-2010 aplicades per l'Institut Nacional d'Avaluació Educativa i les comunitats autònomes.

GRÀFIC 4. PUNTUACIONS MITJANES EN LES DIVERSES COMPETÈNCIES A L'AVALUACIÓ GENERAL DE DIAGNÒSTIC DE 2N D'ESO 2009-2010

Tabla 4.1a. Puntuación media de los alumnos según el nivel de estudios de los padres

	%	Competencias			
		LING	MAT	MFIS	SYC
No completó estudios obligatorios	7,5	452,0	460,4	454,8	463,3
Estudios obligatorios (ESO,EGB)	26,5	487,4	485,8	486,6	491,5
Bachillerato y FP	32,2	510,6	507,0	507,8	510,0
Estudios universitarios	33,8	537,0	532,1	536,4	531,7
Total	100,0	-	-	-	-

Font: segons característiques sociodemogràfiques⁴

⁴ Competències avaluades: comunicació lingüística (LING), matemàtica (MAT), coneixement i interacció amb el món físic (MFIS) i social i ciutadana (SYC). Recursos domèstics: ordinador, escriptori o taula d'ús personal, llibres propis, habitació pròpia, connexió a Internet i reproductor de CD o DVD.

Tabla 4.1b. Puntuación media de los alumnos según la ocupación de los padres

	%	Competencias			
		LING	MAT	MFIS	SYC
No cualificados	12,3	462,5	474,2	466,8	470,0
Agricultores y obreros cualificados	42,9	482,6	486,1	482,9	486,7
Personal de administración y servicios	25,6	526,0	519,6	524,1	521,7
Empresarios, profesionales, alta cualificación	19,1	541,5	535,3	539,6	536,4
Total	100,0	-	-	-	-

Tabla 4.1c. Puntuación media de los alumnos según el número de libros en casa

	%	Competencias			
		LING	MAT	MFIS	SYC
Hasta 50	33,9	463,7	469,7	465,2	472,1
De 51 a 100	27,3	506,5	503,1	504,3	505,1
De 101 a 200	18,4	528,6	523,4	527,7	524,8
Más de 200	20,3	541,0	539,7	541,9	533,4
Total	100,0	-	-	-	-

Tabla 4.1d. Puntuación media de los alumnos según los recursos domésticos

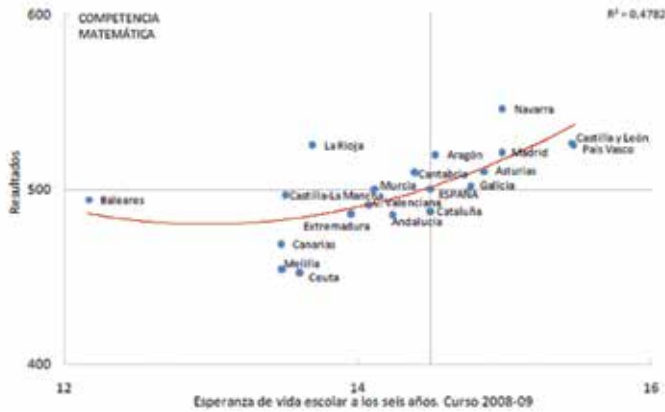
	%	Competencias			
		LING	MAT	MFIS	SYC
2 recursos como máximo	1,7	416,9	446,0	426,3	426,2
3 recursos	5,6	442,7	460,8	452,1	453,5
4 recursos	24,7	484,0	487,0	485,3	487,8
5 recursos	68,0	514,4	511,8	512,8	512,8
Total	100,0	-	-	-	-

Pel que fa al nivell d'estudis dels pares i mares, tan determinant en tots els aspectes, les accions que s'hauran d'emprendre són complexes i alhora evidents: facilitar a la població adulta en aquesta situació l'accés a nivells d'estudis superiors als que ja ha obtingut mitjançant incentius de tots tipus: beques, reducció de jornada, pagament de matrícules, més dotació dels centres d'educació d'adults, accés mitjançant proves a cicles de formació professional, universitat, escoles d'idiomes, conciliació d'horaris laborals i educatius o formatius... S'ha d'aconseguir el retorn al sistema educatiu o formatiu mitjançant un sistema de segona oportunitat a tota aquella franja de població que té una formació escassa. A les Illes Balears, aquest segment de població és molt ampli pels altíssims percentatges, els

més elevats de l'Estat, de fracàs escolar (alumnat que surt del sistema sense haver ni tan sols acabat l'ESO) i abandonament primerenc del sistema educatiu i formatiu (població de 18 a 25 anys que té com a màxim la titulació d'ESO i ha deixat d'estudiar o de formar-se).

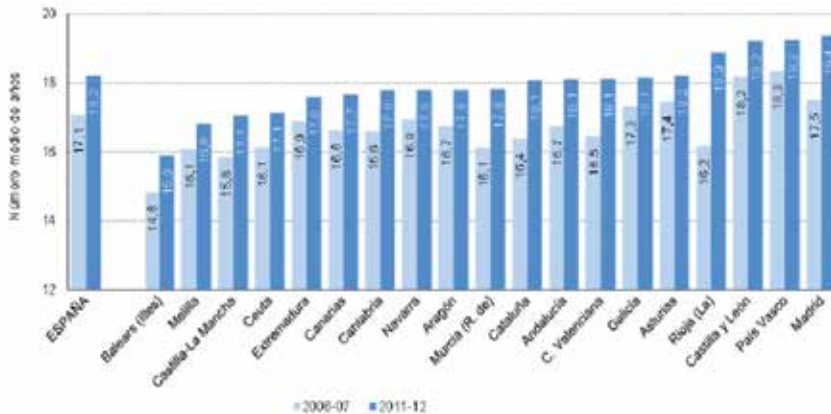
2. Relació entre resultats i esperança de vida escolar als cinc/sis anys

GRÀFIC 5. RELACIÓ ENTRE RESULTATS I ESPERANÇA DE VIDA ESCOLAR ALS SIS ANYS

Font: de l'Informe Executiu de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO 2009-2010 (INEE/MECD i comunitats autònomes)

GRÀFIC 6. NOMBRE MITJÀ D'ANYS ESPERATS EN EL SISTEMA EDUCATIU I FORMATIU DES DELS CINQ ANYS PER COMUNITAT AUTÒNOMA, CURSOS 2006-2007 I 2011-2012

Font: del Sistema Estatal d'Indicadors de l'Educació 2014 (INEE, MECD)⁵

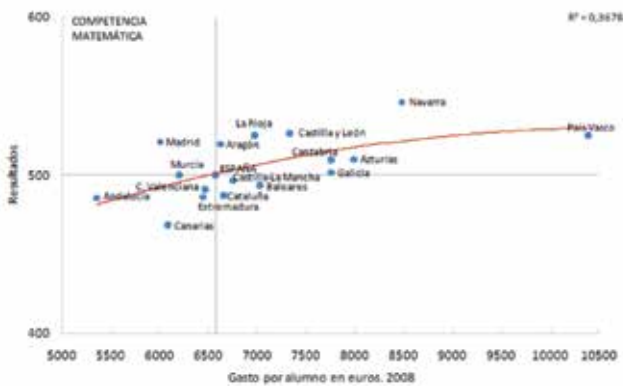
⁵ Fins al 2012 l'indicador es va referir als sis anys, però d'ençà de la publicació del Sistema Estatal d'Indicadors de l'Educació 2014, s'ha situat als cinc.

Com es pot observar al gràfic 5, com més baixa és l'esperança d'estar en el sistema als cinc anys (mitjana d'anys de permanència en el sistema educatiu) més magres són els resultats. Aquest és el cas de les Illes Balears, amb la xifra més baixa de l'Estat (comunitat autònoma de les Illes Balears 15,9 anys / Madrid 19,4) (gràfic 6). Les dades no han canviat gaire des de 2009, any de la correlació amb els resultats de la competència matemàtica que es mostra al gràfic 5.

Posar remei a aquesta situació haurà de ser un repte per a tota la societat. Si es giràs la tendència d'una manera important, el sistema educatiu experimentaria un benefici immediat, ja que influiria molt positivament en els resultats posteriors. És prou conegut que les possibles solucions són complexes i de tipus global-social, i estan marcades per les característiques pròpies del sistema productiu i laboral de les Illes Balears. Amb aquestes dades es fa molt evident la necessitat d'un pacte social per l'educació.

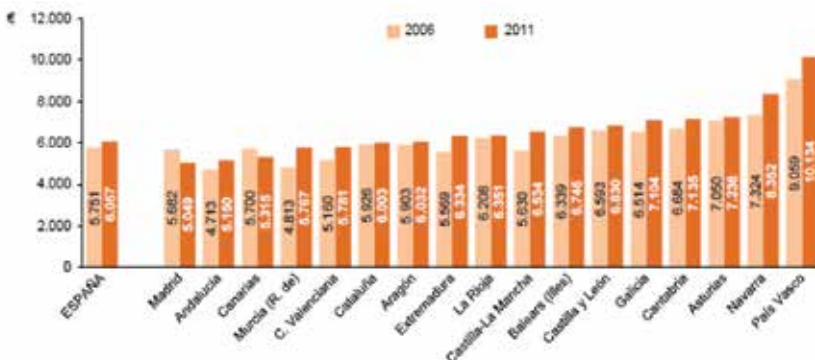
3. Relació entre resultats i despesa per alumne

GRÀFIC 7. RELACIÓ ENTRE RESULTATS I DESPESA PER ALUMNE

Font: de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010

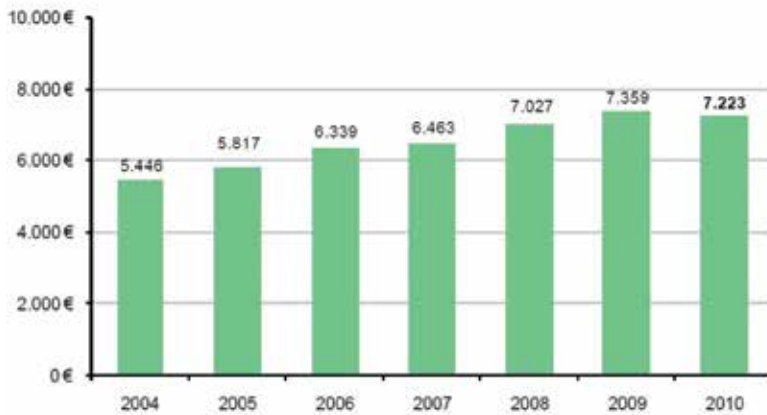
GRÀFIC 8. DESPESA PÚBLICA PER ALUMNE EN CENTRES PÚBLICS. ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI (EN EUROS)

Font: del Sistema Estatal d'Indicadors de l'Educació 2014 (INEE, MECD)

En línies generals, hi ha una correlació entre els resultats i la despesa per alumne, llevat de qualche excepció cridanera, com és el cas de la comunitat de Madrid que, amb la despesa més baixa de l'Estat (5.049€ per alumne el 2011, 633€ menys que l'any 2006), obtenia els resultats més alts. El País Basc, Navarra, Astúries, Cantàbria, Galícia i Castella i Lleó encapçalen les dues taules, la de despesa i la de resultats.

GRÀFIC 9. DESPESA PÚBLICA PER ALUMNE ESCOLARITZAT EN CENTRES PÚBLICS A LES ILLES BALEARS, DE 2004 A 2010

Font: dels Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears 2012

L'evolució de la despesa a les Illes Balears va minvant des de l'inici de la crisi, com es pot apreciar al gràfic anterior (dades de les Illes Balears que unim a les dades del gràfic de despesa per comunitats autònomes, que s'ha reproduït abans). Dels 7.359€ per alumne escolaritzat en centres públics de 2009 als 6.746€ de 2011 hi ha 613€ menys per alumne i any. Aquestes dades, indefectiblement, aboquen al pessimisme.

La possible línia d'actuació de qualsevol govern, si hi ha una voluntat manifesta de millorar els resultats, és, per tant, ben clara. Tanmateix, s'ha de fer notar que, a partir d'una xifra que garanteixi el funcionament del sistema, el que importa no és tant la quantitat com la manera com es gasta i on es gasta. S'han de tenir en compte no tan sols els resultats, sinó també la garantia de l'equitat del sistema.

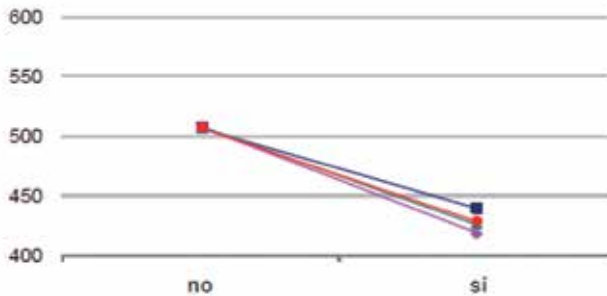
4. Relació entre resultats, taxa d'idoneïtat i repetició

El nombre d'alumnes que repeteixen o han repetit curs és una altra de les dades que s'ha de destacar per la correlació forta que manté amb els resultats i perquè el sistema educatiu de les Illes Balears té un percentatge alt, en comparació amb les altres comunitats autònomes, d'alumnat que repeteix en l'educació primària. Analitzar l'evolució del percentatge de repetidors també serveix per constatar que el professorat i els centres docents són els que, davant les evidències de manca d'eficàcia de la repetició que es donen curs a curs, van modificant la manera de fer, això sí, lentament.

El percentatge d'alumnat que ha repetit curs a 4t d'educació primària a les Illes Balears és del 13,1%, segons les dades de l'Informe Executiu de l'Avaluació de Diagnòstic de 4t d'Educació Primària del Curs 2012-2013. Al mateix informe, es diu que aquest percentatge ha disminuït en relació amb la darrera avaluació de diagnòstic i que els resultats en totes les competències de l'alumnat que no ha repetit són més alts que els del que ha repetit (vegeu el gràfic 10, reproduït a continuació), i que, després de detreure l'índex SEC, les diferències continuen sent estadísticament significatives.

Repetició i resultats es correlacionen, però negativament; com més alta és la taxa de repetició, més baixos són els resultats.

GRÀFIC 10. RELACIÓ ENTRE LA CONDICIÓ D'ALUMNAT QUE HA REPETIT ALGUN CURS I ELS RESULTATS DE L'ALUMNAT

Font: de l'Informe Executiu de l'Avaluació de Diagnòstic de 4t d'Educació Primària 2012-2013 (IAQSE) (gràfic 10)

S'incideix especialment en aquestes dades, perquè la correlació entre alumnat repetidor i els resultats del que no repeteix no es dona o no es dona d'una manera tan clara com amb el percentatge l'alumnat nouvingut o d'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE). A més, l'informe esmentat abans també indica que, si en un centre més del 24% de l'alumnat és repetidor, els resultats del conjunt de l'alumnat són més baixos. Cal recordar que un 14,7% dels centres que imparteixen 4t d'educació primària a les Illes Balears tenen el 24% o més d'alumnes repetidors.

La relació de la idoneïtat (percentatge d'alumnat que es troba matriculat en el curs que teòricament li correspon per edat) amb els resultats es pot observar també al gràfic següent, on les Illes Balears tenen just al darrere les Illes Canàries i Ceuta i Melilla en la taxa d'idoneïtat.

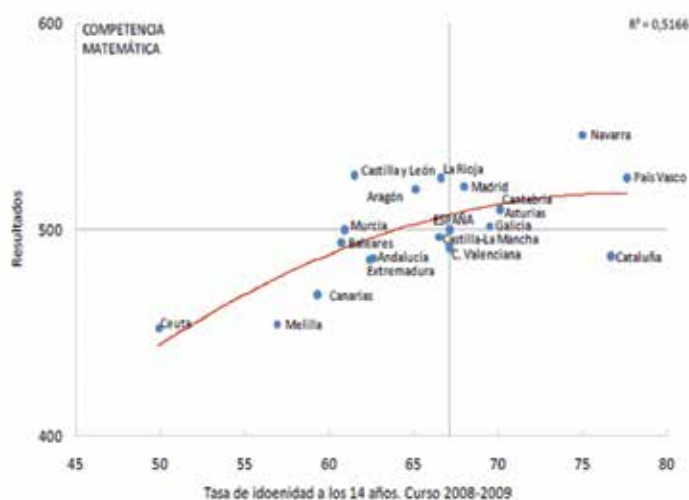
GRÀFIC 11. RESULTATS DE L'ALUMNAT SEGONS L'EDAT

CC.AA.	LING			MAT			MFIS			SYC		
	Antes de 1995	1995	1996	Antes de 1995	1995	1996	Antes de 1995	1995	1996	Antes de 1995	1995	1996
Andalucía	420,41	437,63	509,62	446,12	454,36	503,99	440,04	438,30	505,60	433,66	445,36	510,65
Aragón	433,46	459,89	540,65	453,68	468,35	544,46	445,10	460,87	535,44	445,62	460,14	534,71
Asturias (Principado de)	430,70	474,10	549,02	436,97	458,29	529,24	428,03	459,82	535,63	441,51	455,68	530,77

CC.AA.	LING			MAT			MFIS			SYC		
	Antes de 1995	1995	1996	Antes de 1995	1995	1996	Antes de 1995	1995	1996	Antes de 1995	1995	1996
Balears (Illes)	421,94	459,17	517,94	429,55	448,29	486,94	422,37	446,71	500,12	437,31	456,95	515,09
Canarias	469,45	477,99	533,34	465,16	475,04	522,44	466,51	470,38	532,77	466,21	469,06	521,04
Cantabria	459,59	485,41	549,51	479,07	488,48	543,84	461,89	487,01	548,75	490,24	484,40	546,84
Castilla y León	447,42	472,14	535,17	448,53	462,47	515,36	435,48	465,92	529,57	462,82	473,25	537,11
Castilla-La Mancha	440,03	451,11	517,88	442,27	447,94	498,39	440,02	459,62	528,97	434,79	446,86	508,27
Cataluña	381,66	412,02	471,93	418,64	427,29	474,84	375,24	408,54	466,15	390,60	411,72	479,59
Comunidad Valenciana	434,55	448,60	506,34	441,52	463,14	503,74	444,26	453,87	510,15	445,62	457,16	510,86
Extremadura	408,89	445,19	512,39	445,57	456,67	503,22	432,37	452,28	519,04	429,05	446,75	506,73
Galicia	421,30	447,85	506,87	450,07	472,68	517,67	450,60	463,33	525,84	451,36	473,51	536,38
Madrid (Comunidad de)	442,45	449,13	518,59	453,85	466,63	508,34	445,60	458,02	526,01	442,02	455,45	510,38
Murcia (Región de)	443,95	467,44	545,10	454,96	475,31	545,39	463,27	473,13	544,25	466,22	482,73	545,73
Navarra (Comunidad Foral de)	456,69	474,19	555,04	459,56	479,79	541,60	449,43	474,77	549,41	463,29	492,31	549,16
País Vasco	354,19	384,02	463,33	411,70	432,72	471,61	376,69	401,59	462,80	383,63	417,38	471,25
Rioja (La)	431,56	465,91	535,39	448,48	472,00	517,08	446,03	468,60	524,07	452,35	471,15	527,43
Ceuta	447,84	480,45	546,59	458,11	495,42	562,34	445,37	482,70	549,81	453,63	477,68	532,09
Melilla	400,69	455,76	524,09	448,67	469,01	537,32	409,45	443,39	517,38	418,41	453,36	507,97
ESPAÑA	424,73	452,46	524,56	444,78	462,44	519,01	431,80	454,04	523,34	440,68	457,85	521,10

Font: de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010

GRÀFIC 12. RELACIÓ ENTRE RESULTATS I TAXA D'IDONEÏTAT ALS 14 ANYS

Font: de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010

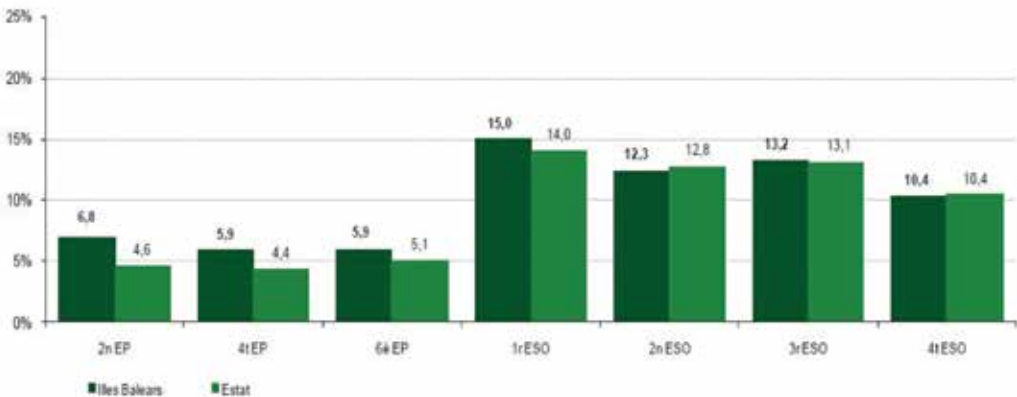
Les dades que aporta el darrer estudi PIRLS (Estudi Internacional de Progrés en Comprensió Lectora) de l'OCDE, de 2011, completen un poc més la informació sobre repetició i resultats. Al gràfic següent es pot veure que un 5% dels alumnes que no han repetit curs es troba en el nivell *molt baix*, enfront del 17% dels que sí que han repetit. D'altra banda, el 29% dels no repetidors obté puntuacions del nivell *alt* i un 4% del nivell *avançat*. Els que sí que han repetit algun curs, un 9% i un 1%, respectivament.

GRÀFIC 13. NIVELLS DE RENDIMENT EN COMPRESIÓ LECTORA EN FUNCIÓ DE LA REPETICIÓ DE CURS. PIRLS 2011 (PERCENTATGES)

Si aprofundim en la comparació de dades, crida l'atenció que a les Illes Balears el percentatge d'alumnes repetidors a educació primària és dels més alts de totes les comunitats autònomes (sobretot a 2n i 4t), encara que la tendència és que vagi minvant (vegeu el quadre i els gràfics reproduïts a continuació).

GRÀFIC 14. COMPARACIÓ DEL PERCENTATGE D'ALUMNAT REPETIDOR A EDUCACIÓ PRIMÀRIA I ESO ESTAT / ILLES BALEARS, CURS 2010-2011

Font: dels Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE) 2012

GRÀFIC 15. EVOLUCIÓ DEL PERCENTATGE D'ALUMNAT REPETIDOR A EDUCACIÓ PRIMÀRIA I ESO A LES ILLES BALEARS, DEL CURS 2007-2008 AL 2011-2012

La dada del darrer curs és un avanç i la del penúltim és una dada definitiva

Font: dels Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE) 2012 (gràfic 15)

GRÀFIC 16. EVOLUCIÓ DEL PERCENTATGE D'ALUMNAT REPETIDOR A 2N, 4T I 6È D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA I ESO PER COMUNITATS AUTÒNOMES, DEL CURS 2006-2007 AL 2011-2012

	2n curs			4t curs			6è curs		
	2006-2007	2011-2012	Variació	2006-2007	2011-2012	Variació	2006-2007	2011-2012	Variació
Espanya	4,3	4,5	0,2	4,5	4,1	-0,3	6,2	4,7	-1,6
Andalusia	5,3	5,2	-0,1	5,1	4,7	-0,3	7,2	5,1	-2,1
Aragó	6,0	6,3	0,3	6,5	6,0	-0,4	7,9	6,4	1,5
Astúries	4,1	4,9	0,8	4,3	3,4	-0,9	5,3	4,0	-1,3
Balears (Illes)	6,8	6,1	-0,7	7,2	5,4	-1,8	7,9	5,8	-2,1
Canàries	7,1	5,4	-1,7	6,5	5,2	-1,2	8,4	5,5	-3,0
Cantàbria	3,5	3,5	0,0	3,8	2,7	-1,0	6,0	3,4	-2,6
Castella i Lleó	5,1	5,6	0,5	5,6	5,2	-0,4	7,5	6,4	-1,1
Castella - la Manxa	6,7	6,7	0,0	7,0	5,3	-1,8	8,7	5,8	-2,9
Catalunya	1,6	1,5	-0,1	1,3	1,1	-0,2	1,4	1,2	-0,2
C.Valenciana	1,8	4,2	2,4	3,4	4,2	0,8	7,4	6,4	-1,0
Extremadura	4,2	5,2	1,0	5,6	4,7	-0,9	6,9	4,7	-2,2
Galícia	4,0	4,6	0,6	4,3	4,3	0,0	6,2	4,5	-1,7
Madrid	4,9	4,6	-0,3	5,2	4,4	-0,8	6,5	4,7	-1,8
Múrcia (R. de)	4,8	7,8	3,0	4,7	7,4	2,7	7,2	9,3	2,2
Navarra	3,4	2,8	0,6	3,5	2,5	-1,0	4,5	1,8	-2,7
País Basc	3,7	3,9	0,3	3,4	3,6	0,2	4,2	3,4	-0,8
Rioja (La)	3,4	3,2	-0,2	2,9	2,6	-0,3	5,0	3,9	-1,0
Ceuta	8,0	6,1	-1,9	9,8	5,1	-4,6	14,7	6,5	-8,2
Melilla	7,6	4,9	-2,7	7,6	5,2	-2,3	6,2	6,1	-0,1

Font: del Sistema Estatal d'Indicadors d'Educació 2014 (taula 16)⁶

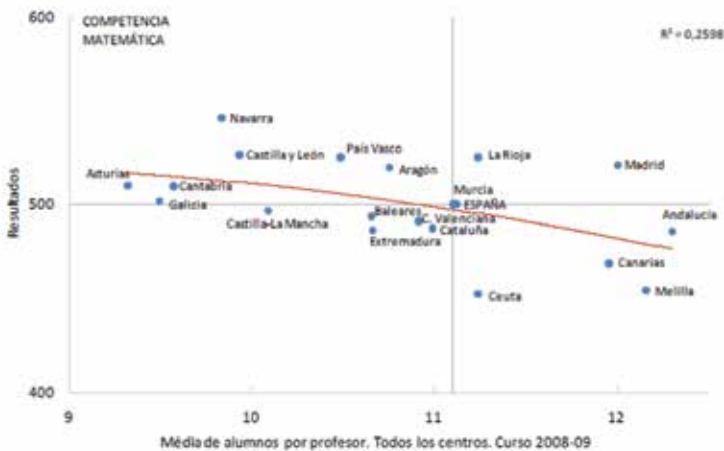
⁶ La taula es reproduïx parcialment i amb la modificació de les errades de l'original: columna Variació 2n d'educació primària.

Per quin motiu a les Illes Balears el percentatge de repetidors és comparativament tan alt, tot i que aquesta mesura en moltes ocasions, com s'ha comprovat, no dona els resultats esperats? S'han de millorar els plans específics de reforç per a alumnat repetidor? Els equips docents han de prendre la decisió de permanència dels alumnes un any més en el mateix cicle si no tenen certesa que milloraran els resultats? La solució, per tant, és evident que no passa per la repetició, almenys en les mateixes condicions en què es fa ara. Aquesta és una qüestió que caldria que es plantejassin l'Administració educativa i el professorat (recursos per a una atenció que evitís la repetició com a solució i, si no quedés una altra alternativa, recursos per igualar els resultats dels repetidors amb els dels que no ho són).

Aquesta conclusió ja es reflecteix, de la mateixa manera, a l'Informe Executiu de la Primera l'Avaluació de Diagnòstic, del curs 2008-2009, que va elaborar l'IAQSE per a la conselleria d'aquell moment.

5. Relació entre resultats i ràtio

GRÀFIC 17. RELACIÓ ENTRE RESULTATS I NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER PROFESSOR

Font: de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010

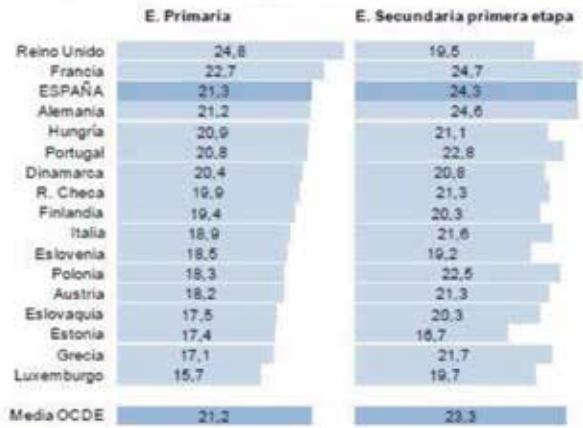
Tal com es pot veure al gràfic anterior, la correlació entre resultats i nombre mitjà d'alumnes per professor, que no per grup, no expressa estadísticament una relació prou forta, encara que les comunitats autònomes amb els resultats més baixos, Extremadura, Comunitat Valenciana, Catalunya, Ceuta, Canàries, Andalusia i Melilla, totes amb uns resultats per davall la mitjana de les Illes Balears, presenten també unes ràtios per damunt de la de les Illes Balears en aquell moment (10,6). Igualment, hi ha comunitats autònomes amb els resultats més alts, Madrid i La Rioja, amb ràtios molt altes, entre 11 i 12, i comunitats autònomes amb les ràtios més baixes i resultats alts, com Navarra o Castella i Lleó.

Així i tot, una bona ràtio alumne/professor afavoreix, en general, els resultats. Aquesta dada, que a les Illes Balears estava per davall que la mitjana de l'Estat, era més baixa i ha anat augmentant de manera

substantial els dos o tres darrers anys. Aquest aspecte pot influir negativament en els resultats, dades que encara no es recullen en les dades i gràfics publicats. La progressió en l'educació primària a les Illes Balears (vegeu gràfic 18) era bona, encara que no tinguem dades que ens permetin treure conclusions actualitzades. Al gràfic 19 es pot observar que l'Estat espanyol té una ràtio alta en l'educació primària i en l'ESO si la comparam amb la resta d'estats europeus.

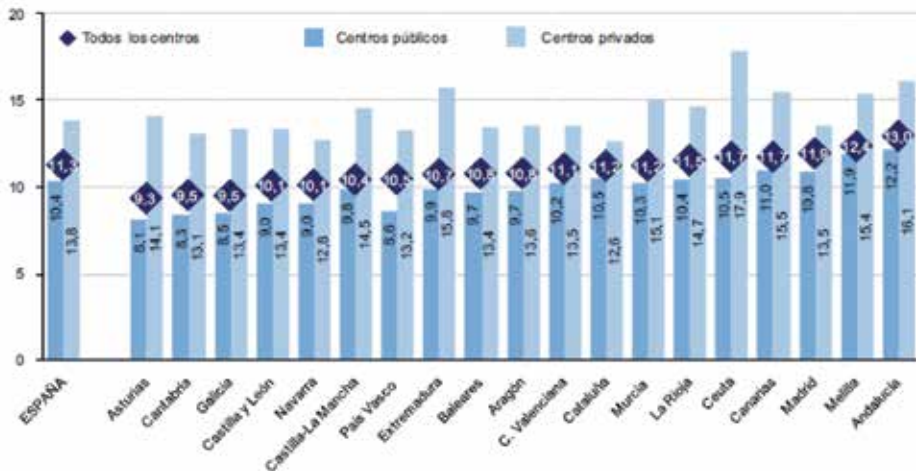
GRÀFICS 18 i 19. VARIACIÓ DEL NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER GRUP EDUCATIU EN EDUCACIÓ PRIMÀRIA I NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER GRUP EDUCATIU EN PAÏSOS EUROPEUS DE L'OCDE DE 2011 I DEL SISTEMA ESTATAL D'INDICADORS D'EDUCACIÓ 2014

2001-02 y 2011-12.

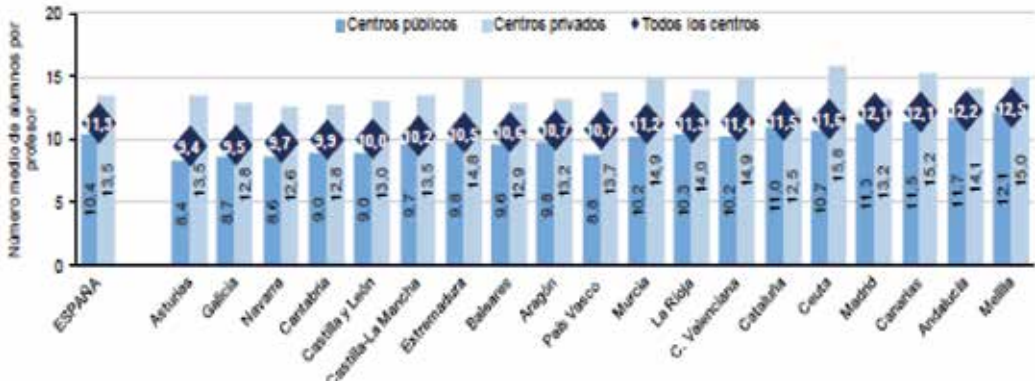
Nota: No se dispone de datos para Bélgica, Irlanda, Países Bajos y Suecia.

GRÀFIC 20. NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER PROFESSOR EN ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI SEGONS COMUNITAT AUTÒNOMA I TITULARITAT DE CENTRE, CURS 2007-2008

Font: de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010

GRÀFIC 21. NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER PROFESSOR EN ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI SEGONS COMUNITAT AUTÒNOMA I TITULARITAT DE CENTRE, CURS 2009-2010

Font: de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010

GRÀFIC 22. NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER GRUP EDUCATIU EN L'ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI SEGONS COMUNITAT AUTÒNOMA, CURS 2011-2012

	El 1r cicle(1)	El 2n cicle(2)	EP(3)	EE(4)	ESO	BATX (5)	CFGM (6)	CFGS (6)	POPI (7)
<i>Illes Balears</i>	6,3	22,5	21,7	4,8	24,7	28,2	15,2	17,2	9,6
<i>Estat</i>	12,7	21,9	21,5	5,2	24,5	26,0	20,5	21,4	14,7
<i>Andalusia</i>	13,4	22,6	22,0	4,6	25,9	29,3	21,5	22,4	15,4
<i>Aragó</i>	12,1	20,3	19,6	4,2	23,4	24,3	19,7	21,4	9,9
<i>Astúries</i>	11,6	19,5	19,2	5,1	22,2	23,0	9,5	10,0	10,2
<i>Canàries</i>	10,8	21,6	21,8	5,3	23,8	25,9	19,3	22,4	13,1
<i>Cantàbria</i>	15,5	20,7	20,5	5,3	22,0	22,8	22,9	20,6	11,7
<i>Castella i Lleó</i>	13,3	20,0	18,0	4,9	22,3	21,7	19,7	19,7	14,3
<i>Castella-la Manxa</i>	12,6	20,2	19,2	5,3	22,4	23,9	17,7	17,4	12,4
<i>Catalunya</i>	12,1	23,2	23,1	6,5	27,9	28,1	24,8	25,6	-
<i>C. Valenciana</i>	13,7	22,1	21,8	4,6	24,6	25,4	21,8	22,9	12,8
<i>Extremadura</i>	14,5	19,1	18,0	5,9	21,3	21,4	15,6	16,9	11,2
<i>Galícia</i>	-	19,4	19,0	4,0	20,1	23,7	18,7	20,1	11,9
<i>C. de Madrid</i>	13,1	23,5	23,1	6,1	25,6	26,3	24,4	23,9	15,5
<i>R. de Múrcia</i>	14,3	22,9	23,1	5,9	25,7	28,2	19,3	22,1	15,3
<i>Navarra</i>	11,4	19,9	19,5	4,9	22,9	25,5	15,6	18,7	9,2
<i>País Basc</i>	13,0	20,4	20,7	4,5	20,8	24,0	17,7	18,2	12,5
<i>La Rioja</i>	11,1	22,6	22,0	4,7	24,2	26,3	20,6	20,3	16,1

	El 1r cicle(1)	El 2n cicle(2)	EP(3)	EE(4)	ESO	BATX (5)	CFGM (6)	CFGS (6)	PQPI (7)
Ceuta	14,7	24,9	25,8	5,4	25,7	23,3	23,6	18,8	16,6
Melilla	15,8	26,8	25,5	5,7	28,4	25,1	23,5	28,1	21,9

(1) En centres autoritzats per l'Administració educativa. La dada és incompleta.

(2) Unitats amb alumnat d'educació infantil de segon cicle i mixeltes d'ambdós cicles.

(3) Unitats amb alumnat d'infantil i primària. També inclou unitats de primària amb alumnat de primer cicle d'ESO.

(4) Inclou les unitats de centres específics i les aules d'educació especial en centres ordinaris.

(5) Règim ordinari.

(6) Règim ordinari i règim d'educació de persones adultes/nocturn.

(7) S'inclou l'alumnat i les unitats d'aquests programes en centres i actuacions.

Font: dels Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears 2012 (IAQSE) (taula 22)

Ambdues ràtios (per grup i per professor) eren similars en comparació a les de l'Estat i en el posicionament dins de l'escala de comunitats autònomes. Les Illes Balears justament tenen les ràtios més baixes en formació professional.

Es pot concloure que les diferències de ràtios entre les comunitats autònomes no tenen relació amb els resultats i que, possiblement, les característiques de l'alumnat (novinguts, estrangers, repetidors...) tenen més influència que el nombre d'alumnes per grup o per professor. Així i tot, s'hauria d'estar a l'expectativa per veure si l'augment de ràtios que s'ha donat en els darrers anys influirà negativament en els resultats i més a les Illes Balears, on l'alumnat destaca per l'heterogeneïtat. Tot fa pensar que, per millorar els resultats, la disminució de les ràtios a les Illes Balears, d'acord amb les característiques de l'alumnat, és una mesura imprescindible.

6. Relació entre resultats i expectatives acadèmiques dels alumnes

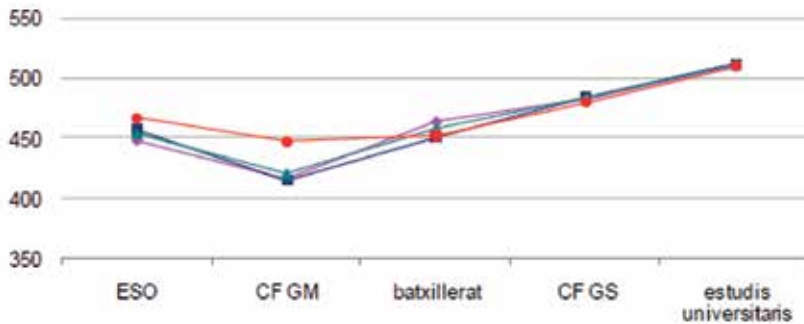
A l'Informe Executiu de l'Avaluació de Diagnòstic de 4t d'Educació Primària 2012-2013, s'afirma el següent: «Els alumnes de 4t d'EP, en termes generals, tenen unes expectatives d'estudis altes. El 81,8% esperen realitzar estudis universitaris enfront del 2,7%, que posa les seves expectatives en el fet d'acabar l'ESO. Les expectatives per realitzar estudis de cicles formatius de formació professional o d'ensenyaments de règim especial són més baixes que per estudiar batxillerat i estudis universitaris. Destaca que la diferència entre alumnat que vol realitzar estudis universitaris i el que vol cursar estudis de cicles formatius de grau superior és del 72,9% (estudis universitaris, el 81,8% i estudis de CFGS, el 8,9%).»

És molt interessant comparar-ho amb el que es diu sobre aquesta qüestió a l'Informe Executiu de l'Avaluació de Diagnòstic de 2n d'ESO 2011-2012: «Els alumnes de 2n d'ESO, per terme general, tenen unes expectatives d'estudis altes. El 60,1% esperen realitzar estudis universitaris enfront del 12,0%, que posen les seves expectatives en el fet d'acabar l'ESO. Les expectatives per realitzar estudis de cicles formatius de formació professional o d'ensenyaments de règim especial són més baixes que per estudiar batxillerat i estudis universitaris. Destaca que la diferència entre alumnat

que vol realitzar estudis universitaris i el que vol cursar estudis de cicles formatius de grau superior és del 52,1% (estudis universitaris, el 60,1% i estudis de CFGS, el 8,0%).»

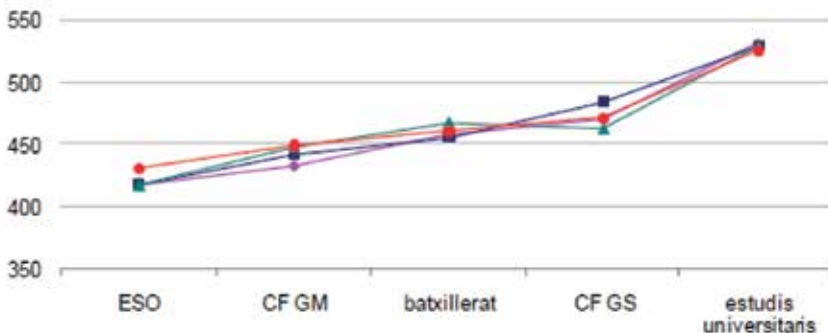
A punt d'acabar el segon curs de l'ESO, és a dir, quatre cursos més tard, les expectatives de l'alumnat de fer estudis universitaris han davallat un 21,7%. I s'ha passat del 2,7% d'alumnes a 4t d'educació primària al 12,0% d'alumnes a 2n d'ESO que tenen expectatives d'acabar l'ESO. S'evidencia que l'alumnat als 14/15 anys és més conscient de la realitat i, per tant, les expectatives són més realistes.

GRÀFIC 23. RELACIÓ ENTRE LES EXPECTATIVES ACADÈMIQUES I ELS RESULTATS DELS ALUMNES A 4T D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Font: de l'Informe Executiu de l'Avaluació de Diagnòstic 2012-2013

GRÀFIC 24. RELACIÓ ENTRE LES EXPECTATIVES ACADÈMIQUES I ELS RESULTATS DELS ALUMNES A 2N D'ESO

Font: de l'Informe Executiu de l'Avaluació de Diagnòstic 2011-2012 (gràfic 24)

Com es pot veure, la correlació s'enforteix amb claredat i en tots els trams a 2n d'ESO, cosa que no queda tan clara a 4t d'educació primària, i la diferència s'aprofundeix, de +/-420 punts de mitjana

dels que tenen expectatives d'estudiar fins a acabar l'ESO a +/- 530 punts dels que pensen cursar estudis universitaris.

Les accions que s'han d'emprendre en aquest camp afecten el conjunt de la societat, si es vol rompre el cercle viciós d'alumnes amb poques expectatives que tenen resultats baixos, la qual cosa fa que, a més, aquestes expectatives encara vagin minvant més a mesura que els alumnes avancen cursos en el sistema educatiu.

CONCLUSIONS

Abastar la gran quantitat d'informació que hi ha a hores d'ara és una tasca difícil que, a més, requereix un contrast d'opinions per poder extreure'n conclusions i propostes de millora aplicables als àmbits de treball dels docents i als àmbits de l'Administració i de tots els agents socials implicats en l'educació.

Seria recomanable, per tant, estudiar algun dels aspectes aquí plantejats o altres i cercar quines dades ja hi ha, quina relació tenen amb els resultats i quines accions poden derivar del seu estudi.

Per acabar, convidam els professionals de l'educació i els qui tenen responsabilitat en la política educativa a fer una lectura tranquil·la i desapassionada de les dades ja obtingudes per poder observar tendències i cercar respostes per tal de millorar els resultats i el funcionament en general del sistema educatiu.

Amb aquesta intenció, a continuació s'indiquen o es recorden les adreces on es pot trobar molta de la informació que s'ha reproduït a l'article:

<http://www.mecd.gob.es/inee/portada.html>

<http://iaqse.caib.es/default.htm>

RELACIÓ DE TAULES I GRÀFICS

1. Relació entre resultats i nivell d'estudis de la població adulta (25-64 anys) de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO 2009-2010 (INEE/MECD) (gràfic 1)
2. Nivell d'estudis de la població adulta per comunitat autònoma. Percentatges 2013 del Sistema Estatal d'Indicadors de l'Educació 2014 (INEE/MECD) (gràfic 2)
3. Puntuacions en comprensió lectora segons característiques sociodemogràfiques de l'Estudi Internacional de Progrés en Comprensió Lectora (gràfic 3)
4. Puntuacions mitjanes en les diverses competències a l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO 2009-2010, segons característiques sociodemogràfiques (gràfic 4)
5. Relació entre resultats i esperança de vida escolar als sis anys de l'Informe Executiu de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO 2009-2010 (INEE/MECD i comunitats autònomes) (gràfic 5)
6. Nombre mitjà d'anys esperats en el sistema educatiu i formatiu des dels cinc anys per comunitat autònoma, cursos 2006-2007 i 2011-2012, del Sistema Estatal d'Indicadors de l'Educació 2014 (INEE, MECD) (gràfic 6)
7. Relació entre resultats i despesa per alumne de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010 (gràfic 7)
8. Despesa pública per alumne en centres públics. Ensenyament no universitari (en euros) del Sistema Estatal d'Indicadors de l'Educació 2014 (INEE, MECD) (gràfic 8)
9. Despesa pública per alumne escolaritzat en centres públics a les Illes Balears, de 2004 a 2010, dels Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears 2012 (gràfic 9)
10. Relació entre la condició d'alumnat que ha repetit algun curs i els resultats de l'alumnat de l'Informe Executiu de l'Avaluació de Diagnòstic de 4t d'Educació Primària 2012-2013 (IAQSE) (gràfic 10)
11. Resultats de l'alumnat segons l'edat de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010 (gràfic 11)
12. Relació entre resultats i taxa d'idoneïtat als 14 anys de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010 (gràfic 12)
13. Nivells de rendiment en comprensió lectora en funció de la repetició de curs. PIRLS 2011 (percentatges) (gràfic 13)

14. Comparació del percentatge d'alumnat repetidor a educació primària i ESO d'Estat / Illes Balears, curs 2010-2011, dels Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE) 2012 (gràfic 14)
15. Evolució del percentatge d'alumnat repetidor a educació primària i ESO a les Illes Balears, del curs 2007-2008 al 2011-2012, dels Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE) 2012 (gràfic 15)
16. Evolució del percentatge d'alumnat repetidor a 2n, 4t i 6è d'educació primària i ESO per comunitats autònomes, del curs 2006-2007 al 2011-2012, del Sistema Estatal d'Indicadors d'Educació 2014 (taula 16)
17. Relació entre resultats i nombre mitjà d'alumnes per professor de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010 (gràfic 17), pàg. 17
18. Variació del nombre mitjà d'alumnes per grup educatiu en educació primària del Sistema Estatal d'Indicadors d'Educació 2014 (gràfic 18)
19. Nombre mitjà d'alumnes per grup educatiu en països europeus de l'OCDE de 2011 del Sistema Estatal d'Indicadors d'Educació 2014 (gràfic 19)
20. Nombre mitjà d'alumnes per professor en ensenyament no universitari segons comunitat autònoma i titularitat de centre, curs 2007-2008, de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010 (gràfic 20)
21. Nombre mitjà d'alumnes per professor en ensenyament no universitari segons comunitat autònoma i titularitat de centre, curs 2009-2010, de l'Informe de l'Avaluació General de Diagnòstic de 2n d'ESO (INEE/MECD i comunitats autònomes) 2009-2010 (gràfic 21)
22. Nombre mitjà d'alumnes per grup educatiu en l'ensenyament no universitari segons comunitat autònoma, curs 2011-2012, dels Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears 2012 (IAQSE) (taula 22)
23. Relació entre les expectatives acadèmiques i els resultats dels alumnes a 4t d'educació primària de l'Informe Executiu de l'Avaluació de Diagnòstic 2012-2013 (gràfic 23)
24. Relació entre les expectatives acadèmiques i els resultats dels alumnes a 2n d'ESO de l'Informe Executiu de l'Avaluació de Diagnòstic 2011-2012 (gràfic 24)